

Haderslev Katedralskoles historie: Undervisning og suppl. materiale

Indhold

Undervisning i skolens historie	2
Tidslinje	3
Supplerende materiale	5
1567-1627 - Hertugens skole	5
1800-1850: Brauneisers tid	5
1850-1864: Fra sejr til nederlag	5
1864-1895: Insula felix	5
1895-1920: Johanneum	5
1920-1937: Rektor Mortensens skole	5
1937-1948: I nazismens og besættelsens skygge	6
1948-1963: Vendepunkter	6
1963-1980: 'Vor ny skole'	6
Temaer	7
English	8
Deutsch	8

Undervisning i skolens historie

Diasserien om **Haderslev Katedralskoles historie** er en slags "virtuelt museum" på skolens hjemmeside. Serien består af i alt 14 power points i pdf-format, hvor hver power point svarer til et kapitel i bogen *Patriae et literis, Haderslev Katedralskole gennem 450 år* (2017).

Målgruppen er dels **den interesserede offentlighed**, dels **skolens elever**. Navnlig hvad eleverne angår, vil serien kunne bruges i faget historie ud fra princippet "grav, hvor du står". Med afsæt i skolens konkrete virkelighed søges perspektivet bredt ud i en tidsmæssig sammenhæng, der for Haderslev Katedralskoles vedkommende går næsten 500 år tilbage. Målet er at anskueliggøre, at nutidens problemstillinger afspejler fortidens - og omvendt.

En sådan tilgang ligger også i tråd med kravet om inddragelse af elevernes "historiebevidsthed" i undervisningen. Herom hedder det i læreplanen 2017 for historie på stx¹: "Eleverne skal gennem arbejdet med faget opnå reflekteret indsigt i deres egen og andres historicitet og dermed kvalificere deres historiske bevidsthed".

Generelt er enkelte afsnits **indhold** og **design** lagt til rette ud fra flg. hensyn:

- **Ingen særlige forudsætninger** kræves - enhver, der kender til at "gå i skole", kan være med!
- Selv om en del tekst indgår i de fleste dias, er **det visuelle generelt prioriteret højere** end det tekstlige.

Det **historiefaglige udgangspunkt** er dobbelt:

- Dels, at skolens historie er **forskellig** fra andre skolers historie pga dens **sønderjyske baggrund**. Emnet giver unikke muligheder for koblinger mellem "den lille" og "den store historie", som andre skoler ikke har.
- Dels, at skolens historie er **parallel** med andre skolers historie, når det drejer sig om **faglige og pædagogiske temaer**. Disse temaer kaster et bredt lys over skolens formål og indhold under skiftende tider og vilkår.

For seriens **enkelte afsnit** betyder det, at

- Den "store" historie (Danmark, verden...) er konsekvent søgt inddraget, hvor det skønnes relevant - **helheden er vigtigere end enkeltheden**
- En række **genkendelige temaer** for enhver med dagligdag i skolen (lærere, elever, undervisning, fag, klasser etc.) er så vidt muligt inddraget i alle afsnit.

I en konkret undervisningssammenhæng kan serien helt eller delvist

- inddrages som **supplement til gennemgang af Danmarks- og verdenshistorien** efter ca. 1500
- inddrages som **oplæg til diskussion i klassen** om den måde skolen virker på i dag, sammenlignet med tidligere.

Til støtte navnlig for det sidste er en række **opgaver, diskussionsoplæg o.s.v.** tænkt som en slags **aktivitetsskabende værktøj** til de enkelte afsnit. Adgang til disse opgaver m.v. fås via links i det sidste dias i hvert afsnit. Sigtet er først og fremmest at lægge op til **samtale, vurdering og stillingtagen** i klassen, derimod ikke at opgaverne skal gennemgås fra ende til anden. En del opgaver vil eleverne næppe kunne klare på egen hånd - men så er det jo godt, de har en lærer...

Herudover findes nedenfor en [tidslinje](#) og en [oversigt over tværgående temaer](#) i "den store" og "den lille historie".

Skolens historie er - også i forhold til de fleste andre skoler af sin art - særdeles velbeskrevet og let tilgængelig i **kilder og litteratur** (se "Henvisninger" i *Patriae et literis*, s. 395-400). I afsnittet [supplerende materialer](#) nedenfor er indlagt links til en række kilder, herunder ældre filmoptagelser, og artikler, de fleste i pdf. Tanken er at supplere disse materialer løbende her på hjemmesiden.

Haderslev Katedralskole, efteråret 2023
Helge Wiingaard

¹ <https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/fag-og-laereplaner/laereplaner-2017/stx-laereplaner-2017>

Tidslinje

Årstal	"Den store historie" (Danmark, Europa, verden...)	"Den lille historie" (Den enkelte elev, skolen...)
1400-tallet	Senmiddelalderen, den katolske kirke	<i>Skolens ældste biblioteksøger</i>
1500-tallet	Sønderjylland, hertugdømme	<i>Skolens grundlæggelse 1567 af en hertug</i>
	Renæssance, humanisme	<i>Latinskole, fokus på det sproglige (latin og græsk)</i>
	Reformation	<i>Skolens formål: Kirke, lutherdom</i>
1600-tallet	30-årskrigen, Svenskekrigene	<i>Skolen bragt til tiggerstaven → Travepengereform</i>
	Enevælde, ortodoksi	<i>Leges scholasticae 1655. Skolen højtysk latinskole</i>
1700-50	Pietisme	<i>Nye pædagogiske værdier: Fromhed, lydighed, flid Svælg mellem skolens idealer og virkelighed</i>
1750-1800	Oplysningstid	<i>Flere reformforslag vedr. fag, eksamen og institutionel status</i>
1800-30	Napoleonskrige og efterfølgende lavkonjunktur	<i>Skolen underbemandet. Alvorlige pæd. brist, bl.a. vedr. eksamen</i>
	Preussiske uddannelsesreformer, "nyhumanisme"	<i>"Gelehrtenschule": "Latinskolens" omdannelse til "lærd skole"</i>
1840'erne	Sprog, nationalfølelse og enevælde, der synger på sidste vers	<i>Skolens undervisningssprog i fokus både i Danmark og Tyskland</i>
1848-50	Treårskrigen Slaget ved Isted	<i>Skolens elever kæmper på slesvig-holstensk side Skolen dansk "lærd skole"</i>
1850-64	"Den Madvigske reform" "Danmark til Ejderen!" Krigen 1864	<i>Almindelse, den ørstedske karakterskala, bygningen i Gåskærgade, biblioteket Mottoet Patriae et literis Skolens dramatiske lukning i 1864 → "Lateinschule zu Hadersleben"</i>
1864-95	Fransk-tysk krig > Det tyske kejserrige	<i>Sedandage, "freds-eg", kejserfødselsdage</i>
1895-1914	Köller-politik Fagligt/pædagogisk højt niveau Økonomisk vækst	<i>Udvisningsager Alexander Behm, Holger Andersen, biblioteket Ny fløj med klasseværelser, aula m.m.</i>
1914-18	1. Verdenskrig	<i>Mindetavle over skolens faldne Bygning i forfald Dalende disciplin</i>
1920	Afstemning, genforening	<i>"Haderslev Katedralskole", mellemskole, Kvindelige elever og lærere</i>
1933-40	Nazisme, grænsespændinger	<i>Selvcensur, Det unge Grænseværn</i>
1940-42	9. apr., samarbejdspolitik	<i>Rektor Egebergs tale 10-4-1940</i>

1942-45	Modstandskamp, befrielse	<i>Vincent Lind m.m.</i>
1945-48	Flygtninge, fortsatte økon. afsavn	<i>Skolens "udlændighed", Hakalytten</i>
1950'erne	Det "stille årti"	<i>"Lektorpunkten" (=ældre lærere): Ude af sync med ungdommen? Vidars Ekko</i>
1955	Afspænding i grænselandet (Bonn-København-erklæringerne)	<i>Traditioner og selvforståelse i opbrud</i>
1956-	Rockmusik, gryende ungdomsoprør	<i>Friere omgangsformer Kritik af undervisningen</i>
1957	Kold krig, Sputnik	<i>Flere matematikere</i>
1958	Skolereform: Mellemskole, realklasse afskaffes	<i>Skolen bliver en "ungdomsuddannelse" (16-19 år)</i>
1956-7	Begyndende højkonjunktur	<i>Ny skolebygning på Christiansfeldvej 1967</i>
Ca. 1960	Nye pædagogiske vinde: Studieforbereelse, selvstændighed	<i>Skolens fysiske indretning, fagklassegymnasium, nye materialer</i>
1960'erne	Højkonjunktur, "de glade 60'ere"	<i>"Undervisningsfadæsen" 1966 Elevtallet eksploderer Moderne kunst på skolen</i>
	Vietnamkrig, atomtrussel, ungdomsoprør	<i>Demonstrationer, elevstrejker</i>
1970'erne	"Den lille reform", "almendannelse" > "kategorial dannelse"	<i>Nye lærere, nyt pensum, nye arbejdsformer, elevmedbestemmelse</i>
	Økon. tilbageslag	<i>60'ernes store visioner skrider. Pladsproblemer: Sprogfløj, "Rexonacirkulære"</i>
1980'erne	Uddannelse, uddannelse, uddannelse!	<i>"Karakterræs", ændringer i "ungdomskultur" → pæd. udfordringer</i>
	Kommunalreform 1970 Valgfagsreform	<i>Amtsgymnasium Nye fag, flere valgmuligheder, fra erhvervsvejledning til "studievejledning", psyk. vejledning ("NetOpNu")</i>
	Murens fald	<i>Studierejser i Østeuropa</i>
1990'erne	Gymnasiet under pres, ny informationsteknologi, pæd. udviklingsarbejde	<i>Edb trænger frem, pæd. efteruddannelse</i>
2003/05	"Læring" (=øget fokus på det pædagogiske) Gymnasireformer	<i>Studieretninger, årgangsledere, IT, pæd. tiltag, virtuel undervisning, Internettet</i>
2003-2017	"Glokalisering" (= "lokal" + "global")	<i>Selvejende institution Undervisningspavillon Studierejser</i>

Supplerende materiale

1567-1627 - Hertugens skole

- Helge Wiingaard: [Hertugens skole](#) (Langs Fjord og Dam, 2022, s. 41-52).
- Helge Wiingaard: [Omhu for studiets tarv](#) (Langs Fjord og Dam, 2019, s. 41-49).

1800-1850: Brauneisers tid

- Helge Wiingaard: [Meteoren på den slesvigske skolehimmel](#) (Langs Fjord og Dam, 2017-2018, s. 57-68)

1850-1864: Fra sejr til nederlag

- Helge Wiingaard: [En højgårdens jomfru, en ædel kongebroder](#) (Langs Fjord og Dam, 2015, s. 7-16)
- Edvard Lembcke: *Erindringer af mit Liv*
 - Afsnit I: [Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1934](#)
 - Afsnit II: [Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1935](#)
 - Afsnit III: [Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1936](#)
 - Afsnit IV: [Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1937](#)

1864-1895: Insula felix

Haderslev Læreres Skole i København 1864-1890:

- Anders Diemer: [Danskeren Lembcke](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1934, s. 35-36)
- [Haderslev Læreres Skole i København. Dens Historie](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1935, s. 48-54)
- Rudolph Benzon: [Haderslev Læreres Skole i København fra 1864 til 1890. Minder, samlet af en gammel Skoledreng fra firserne](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1943, s. 25-28)
- R. Meyer-Heiselberg: [Haderslev Læreres Skole i København](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1947, s. 16-26)
- [Erindringer fra Haderslev Læreres Skole 1882-1886](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1948, s. 47-50)

1895-1920: Johanneum

- P. A. Callø: [Hvorfor jeg kom på Haderslev Latinskole, og hvorledes jeg kom derfra](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1935, s. 24-32)
- Holger Andersen: [Olympia. Træk af dets Historie og Indtryk fra et Besøg](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1935, s. 7-23)
- Annette Højen Sørensen og Helge Wiingaard: [Holger Andersen: Danish Diplomat, Minority Expert, Philhellene and the Collection of Antiquities at Haderslev Cathedral School](#) (Proceedings of the Danish Institute at Athens X, 2021, s. 277-310)
- Annette Højen Sørensen og Helge Wiingaard: [Holger Andersen og Haderslev Katedralskoles Antiksamling](#) (Sønderjyske Årbøger 2023, s.)
- Helge Wiingaard: [Den sidste sommer - Livet på Haderslev Johanneum i året 1913](#) (Langs fjord og dam, 2013, s. 13-22)

1920-1937: Rektor Mortensens skole

- Karl Mortensen: [Da Skolen begyndte](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1934, s. 7-14)
- Marius Ottosen: [Smaaerindringer fra de første Aar](#) (Haderslev-Samfundets Aarskrift, 1936, s. 23-28)
- Helge Wiingaard: [Lektor M. Ottosen](#) (Langs fjord og dam, 2020, s. 59-72)
- [Haderslev Katedralskole og Genforeningen](#)

- Knud Olrik: [Haderslev Katedralskoles Teaterhistorie](#) (Haderslev-Samfundets Aarsskrift, 1937, s. 39-42)
- Svend Brodersen: [Studentertale 1924](#) (Haderslev-Samfundets Aarsskrift, 1936, s. 40-41)
- Gustav Hansen: [Studentertale 1936](#) (Haderslev-Samfundets Aarsskrift, 1936, s. 41-42)
- Heinrich Reincke: [Et lille tilbageblik](#) (Haderslev-Samfundets Aarsskrift, 1935, s. 55-59)
- [Film om livet på skolen 1937](#) (varighed: 21:09 min.)

1937-1948: I nazismens og besættelsens skygge

- [Film om studenterne 1943](#) (varighed: 6:13 min.)
- Helge Wiingaard: *Brug du os hvor du kan* (Langs Fjord og Dam, 2023, s.)

1948-1963: Vendepunkter

- [Film om skolens liv udenfor timerne ca. 1950](#) (varighed: 9:32 min.)
- [Film om studenterne 1955](#) (varighed: 4:44 min.)

1963-1980: 'Vor ny skole'

- [Film om skolens nyere historie, spec. opførelsen af den nuværende skolebygning 1967](#) (varighed: 18:01 min.)
- [Film om skolekomedie 1965](#) (varighed: 3:03 min.)

Temaer

	<u>1567</u> - <u>1627</u>	<u>1627</u> - <u>1711</u>	<u>1711</u> - <u>1750</u>	<u>1750</u> - <u>1800</u>	<u>1800</u> - <u>1850</u>	<u>1850</u> - <u>1864</u>	<u>1864</u> - <u>1895</u>	<u>1895</u> - <u>1920</u>	<u>1920</u> - <u>1937</u>	<u>1937</u> - <u>1948</u>	<u>1948</u> - <u>1963</u>	<u>1963</u> - <u>1980</u>	<u>1980</u> - <u>2003</u>	<u>2003</u> - <u>2017</u>
Bygninger, klasseværelser	13, 14, 25	6	18-20			5-7	2	7-9, 11	10-11	4, 15-16, 18, 20, 22	24-26, 28-32	15-17, 20-22, 27-30	11-14	25-26
Dagligdag, traditioner	21, 22		17			9	3, 5-6	3, 8	18	12-13	9, 19-23, 40-43	9	5, 32, 40-43	27-31
Elever, elevbilleder	13-14					9	2, 14	5-6, 11, 14-16, 24	13-15, 20, 22	10, 14, 18	10, 17-18, 37, 41, 43	5, 17, 37-39	4, 13, 25, 41	9, 33-34
Eksamen, karakterer				9-10, 14-15	9	8			21	17	16-18	4-8	28	13
Fag, pædagogik, fravær	14-17	17	5, 15-17	11-12	5-7	4	11	10-11, 16	19-20		10-12	31-33, 36	18-20, 26	11-12, 14, 16
Ferier, fritid, rejser	21-22, 24		17			9		13, 17	16-17	19	4, 13-15, 38	33	34-39	19, 21-24
Krig og fred		2, 5, 7, 12-15, 20-21			1, 2-4, 15-17	1, 13-16	5-6	18-23	3	2, 5-11, 14-15, 17, 19	3, 16	10-13	34	
Logo, motto, navn					6	6	7	1	6					
Lærere, lærerbilleder	23		5-8		12	2-3	10	4, 12, 24	8-9	10, 22	5-6, 44	6, 32	32-33	8
Love, reformer, niveauer	12, 16	17	4	7, 15-17, 23	5	3	11-12		7		33-36	3, 31, 33	7-8, 15-19	2-5
Rektor, ledelse, økonomi	10, 13	8-11, 19, 21	4, 10, 14	8-9, 11, 20-22	6	3	9, 15	4, 24	1-2	1, 8	8	18-19, 23, 26	2-5, 44-47	6, 7
Skema			15	22	8	4								15
Sprog, det nationale, "værdier"		17	12		13-15	2, 10-12	6, 9	12-14	12	3	3-4			32-35

English

History of [Haderslev Cathedral School](#)

History of [Haderslev Cathedral School Library](#)

Deutsch

[Geschichte der Haderslebener Domschule](#)